

Tussenbalans Europa/internationalisering

9 juli 2018

1. Voorwoord

In 2016 hebben wij onze ambities op het terrein van Internationalisering uitgewerkt en vastgelegd in de agenda Internationalisering Provincie Groningen. Ons motto daarbij; "Geen grenzen maar verbindingen". In deze Tussenbalans vindt u informatie en illustratie bij de manier waarop de provincie Groningen, in verschillende verbanden, over de grens en in "Brussel" acteert.

Het zijn spannende tijden voor de Europese Unie. Zo zijn de exacte gevolgen van de Brexit in 2019 nog niet duidelijk, maar zeker is dat het impact heeft in de provincie Groningen. Ook starten op dit moment de onderhandelingen voor de nieuwe Europese begroting vanaf 2021. Daarbij maakt het voor de inwoners van Groningen nogal uit hoeveel geld er in de toekomst kan worden geïnvesteerd dankzij bijvoorbeeld het Europese regionaal beleid en het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Ook al weten we nog niet precies wat de gevolgen van de Brexit zijn en hoe de nieuwe Europese begroting eruit komt te zien, we bereiden ons hier natuurlijk wel goed op voor.

In een globaliserende en veranderende wereld is internationale samenwerking van groot belang. Om te beginnen met onze burens. Als Europa gedeputeerde ben ik blij te constateren dat Europa en Europese samenwerking steeds meer een onderdeel is van ieders dagelijkse werk.

Namens het College van Gedeputeerde Staten,

Henk Staghouver (coördinerend gedeputeerde Europa)

2. Brussel

Als provincie zijn we actief in Brussel. Via het SNN zijn we vertegenwoordigd in het huis van de Nederlandse provincies. Bestuurlijk en ambtelijk acteren we in relevante netwerken. Dit is belangrijk om goed op de hoogte te zijn van relevante Europese ontwikkelingen en onze stem te kunnen laten horen.

Lobbyisten

Om onze belangen in Brussel goed te kunnen vertegenwoordigen, werken er voor de drie noordelijke provincies (via SNN) twee lobbyisten in Brussel, Tytsy Willemsma en Karlijn van Bree. Zij werken vanuit het Huis van de Nederlandse Provincies. Binnen het Huis van de Nederlandse Provincies heeft het SNN zich verenigd met de vier noordelijke grote steden (NG4) uit onze regio en met Wetsus, een uniek kennisinstituut op het gebied van watertechnologie. Samen behartigen zij de belangen van Noord-Nederland bij de Europese Instellingen.

Europese netwerken

De provincie Groningen is actief in de volgende Europese bestuurlijke netwerken.

Comité van de Regio's

Het [Comité van de Regio's](#) bestaat uit 350 lokale en regionale bestuurders uit de Europese lidstaten. Via het Comité van de Regio's hebben lokale en regionale overheden inspraak in de uitwerking van EU-wetgeving die steden en regio's aangaat. Namens de provincie Groningen is Gedeputeerde Henk Staghouwer lid van de Commissie Natural Resources (NAT) van het Comité. Deze commissie adviseert de Europese Commissie en het Parlement over plattelandsontwikkeling, Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en visserij. Gedeputeerde Henk Staghouwer heeft in de NAT Commissie als schaduwrapporteur meegewerkt aan het advies van het Comité van de Regio's over het [Gemeenschappelijk Landbouwbeleid](#) na 2020 en treedt namens zijn fractie op als woordvoerder voor dit dossier.

CPMR/North Sea Commission

De drie noordelijke provincies zijn lid van de CPMR/ North Sea Commission. De [CPMR](#) is de Conference of Peripheral Maritime Regions, waar ongeveer 160 regio's bij zijn aangesloten die gezamenlijk positie kunnen innemen van betekenis in Brussel. In de North Sea Commission komen regio's rondom de Noordzee bij elkaar. Voor de provincie Groningen is dit een belangrijk netwerk waarbinnen wordt samengewerkt op het gebied van maritieme zaken, transport, energie en klimaat, en duurzame gemeenschappen. Samen met de CPMR/ North Sea Commission werken we o.a. aan mobiliteit en grensoverschrijdende infrastructuur in perifere regio's, het behoud van het cohesiebeleid en het realiseren van de Energie Unie. Eind februari zijn de groepen voor transport en energie en klimaat op werkbezoek geweest in Groningen en hebben kennisgenomen van de plannen in Noord Nederland voor de waterstofeconomie.

Binnen de [North Sea Commission](#) is ook een Brexit taskforce opgezet om zich te buigen over de mogelijke gevolgen van de Brexit en de positionering van de regio's rondom de Noordzee in het Brexit traject. Gedeputeerde Nienke Homan is de voorzitter van de Brexit taskforce.

3. Internationale samenwerking

Geen grenzen maar verbindingen.

De provincie Groningen werkt ook internationaal samen met regio's in landen in en buiten Europa. Deze samenwerkingen zijn met name gericht op onze economische speerpunten. In de internationale samenwerking richten we ons met name op Noord-Duitsland gevolgd door de Baltische staten en Scandinavië. Buiten Europa hebben we een relatie met Rusland en China.

3.1. Duitsland

Samenwerken met buren. Met Duitsland, en dan met name met de deelstaat Niedersachsen, werken we samen op thema's als grensoverschrijdende economie en arbeidsmarkt, energie, mobiliteit, natuur en milieu.

Grensoverschrijdende economie en arbeid

Groningen is een grensprovincie, een deel van de mensen dat in Groningen woont, werkt over de grens in Duitsland en er wordt over en weer handel gedreven. Om de barrières die de grens opwerpt nog verder te verminderen, worden er verschillende projecten opgezet met als doel tot één functionele grensregio te komen.

Grensoverschrijdende samenwerking loont, dat besef wordt breed gedeeld door zowel de provincie als door gemeenten, bedrijven en kennisinstellingen in Groningen. Het doel hierbij is om economische ontwikkeling te versterken en stimuleren aan beide kanten van de grens en daarmee de werkgelegenheid te bevorderen. De doelstelling is om te komen tot één functionele grensregio, waarbij er voor ondernemen, werken en studeren over de grens geen belemmeringen zijn. Nu de economie groeit loopt het tekort in bepaalde sectoren verder op. De uitdaging is hoe we aan weerszijden van de grens elkaar kunnen versterken.

Om dit te bereiken moeten voorwaarden geschapen worden die bijdragen aan het ontstaan van één functionele grensregio. Projecten die hieraan bijdragen zijn Vroege Buurtaal en het bemiddelen tussen werkzoekenden en Duitse werkgevers. Het INTERREG A programma, waarin samenwerking tussen Nederland en Duitsland wordt gesubsidieerd, is hierbij van groot belang.

Projectvoorbeeld Koepelproject arbeidsmarkt

Binnen het koepelproject Arbeidsmarkt Noord slaan diverse partners in het Noorden van Nederland en Duitsland de handen ineen. Het doel van het project is om één gezamenlijke grensoverschrijdende onderwijs- en arbeidsmarkt te creëren. Hiervoor krijgt het project bijna €1,5 miljoen Europese subsidie.

Door als één regio samen op te trekken en langdurig samen te werken, is de regio als geheel beter in staat te reageren op kansen en (economische) ontwikkelingen in de grensstreek. Inwoners kunnen kansen aan weerszijden van de grens benutten om te wonen, werken, studeren en te ondernemen, zonder dat de grens hierbij een belemmering vormt. Hierdoor is de regio aantrekkelijk om te vestigen en blijven vakkrachten en kennis beschikbaar in de regio.

Het koepelproject richt zich daarbij niet alleen op partners in de Kreise en gemeenten met directe grensligging en de gebruikelijke stroom grenspondelaars, maar ook op alle partners op het gebied van werk en onderwijs in Noord-Nederland en de regio Weser-Ems.

Mobiliteit

Het project Wunderline is ontstaan vanuit een ambitie om een goede verbinding te realiseren tussen Amsterdam, Groningen, Bremen en Hamburg. Het project wil belangrijke economische- en sociale gebieden op een Europese schaal verbinden en kansen bieden voor duurzaam en innovatief transport.

De kwaliteitsverbetering van de spoorlijn tussen Groningen en Bremen zorgt voor een comfortabele, snelle en internationale treinverbinding. Dit brengt beide regio's dicht bij elkaar. De Wunderline is daarom erg belangrijk voor het stimuleren van samenwerking, groei en uitwisseling over de grens. Het project is daarmee ook groter dan alleen een spoorlijn. Goed openbaar vervoer is een randvoorwaarde voor sociaaleconomische ontwikkeling in de regio. De Wunderline zet daarom in op een totaalpakket,

dat bestaat uit drie onderdelen: de spoorverbinding, ketenmobiliteit, en het ondersteunen van initiatieven op het gebied van grensoverschrijdende samenwerking.

Voor dit project is Europese subsidie toegekend vanuit het [CEF-T programma](#) (Connecting Europe Facility). Er is €8,3 miljoen subsidie opgehaald uit dit programma, wat besteed wordt aan onderzoek in de periode 2015-2018. Met deze onderzoeken kunnen de Duitse en Nederlandse politiek in 2018 besluiten óf en hoe de Wunderline gerealiseerd wordt. Voor de realisatiefase van de Wunderline wordt op dit moment gewerkt aan het voorbereiden van een nieuwe CEF-T aanvraag.

Energietransitie

De samenwerking met Duitsland op het gebied van energietransitie richt zich met name op een grensoverschrijdende mini Energie Unie. Daarbij richten we ons op de volgende projecten: Off shore wind; Lokale duurzame initiatieven en Doorontwikkeling Energiesysteem 2.0. Dit komt verder in het hoofdstuk energietransitie aan de orde.

Eems-Dollard

De inzet in de Eems-Dollard is er op gericht een goede balans te vinden ecologische en economische ontwikkeling van het Eems-Dollard gebied. Het Rijk en de regio werken samen aan de ecologische verbetering van de Eems-Dollard in het *Programma Eems-Dollard 2050*. In dit programma wordt op een integrale, innovatieve manier gewerkt om de problemen in het gebied op te lossen.

Ook Duitsland heeft een programma voor de ecologische verbetering van de Eemsrivier, het *Masterplan Ems 2050*. Vanuit beide landen wordt er gestreefd naar optimale afstemming tussen de plannen. De uiteindelijke ambitie gaat nog een stap verder, namelijk een hechte samenwerking tussen de twee programma's voor een gezamenlijk beheer van het gebied.

Nieuwe Governance samenwerking Nederland - Duitsland

In Nederland is medio 2015 het tijdelijke Actieteam Grensoverschrijdende Economie en Arbeid (GEA) opgericht om de grensoverschrijdende samenwerking een impuls te geven. Het actieteam heeft een Actieagenda opgesteld met 40 concrete actiepunten, waarvan veel op het gebied van de grensoverschrijdende arbeidsmarkt. De provincie Groningen heeft bestuurlijk en ambtelijk actief in het actieteam geparticipeerd.

Het Actieteam GEA is eind 2017 opgeheven. Het werk dat is geleverd door het Actieteam GEA heeft de basis gelegd voor de nieuw ontstane dynamiek in Den Haag en Hannover (Niedersaksen) ten aanzien van grensoverschrijdende samenwerking. Op basis hiervan, wordt aan Nederlandse zijde al enige tijd gesproken over een nieuwe GROS-governance.

De nieuwe governance moet leiden tot een betere en meer structurele dialoog en duurzaam partnerschap met vertegenwoordigers van de deelstaatregering van Niedersachsen in Hannover. Het primaat voor de samenwerking met de buurlanden komt daarbij meer bij de grensregio's te liggen. De provincies hebben in het nieuwe model een coördinerende positie die bestuurlijk wordt ingevuld door de Commissarissen van de Koning vanuit hun rol als 'Rijksheer'.

Op verzoek van de vorige minister van BZK is de CdK van Groningen in het najaar van 2017 gestart met een verkenning naar de organisatie ('governance') van de samenwerking met Niedersachsen. De drie Noordelijke provincies en Overijssel participeren in deze verkenning en zullen in de nieuwe governance positie krijgen, evenals de Euregio's en grenssteden/gemeenten. De aanbevelingen die eerder door het landelijk Actieteam Grensoverschrijdende economie en arbeidsmarkt zijn geformuleerd worden in de nieuwe governance meegenomen.

De inzet van de samenwerkende grensprovincies, Euregio's en grenssteden/gemeenten is gericht op het beter benutten van de kansen die grensoverschrijdende samenwerking biedt. Daarnaast wordt gewerkt aan het aanpakken van de belemmeringen die grensoverschrijdend werken, ondernemen en studeren in de weg staan. Tot slot wordt ingezet op een duurzame en structurele grensoverschrijdende samenwerking.

Het resultaat is een gedeelde Samenwerkingsagenda Nederland-Niedersachsen rond thema's als Economie & Arbeidsmarkt, Energie & Klimaat, Infrastructuur & Bereikbaarheid en Natuur & Water. Daarnaast voert de grensregio samen met het Rijk de GEA-actiepunten uit gericht op ondernemerschap, arbeidsbemiddeling, informatievoorziening, buurtaal en cultuur, diploma-erkenning, stage- en leerwerkplekken en mobiliteit.

Duitslandagenda 2.0

De Noord-Nederlandse provincies Fryslân, Drenthe en Groningen werken sinds 2013 met een Duitsland Agenda als instrument om de bestuurlijke activiteiten van de noordelijke provincies ten aanzien van Noord Duitsland onderling af te stemmen en te bevorderen. De Agenda heeft de afgelopen jaren bijgedragen aan de intensivering van de samenwerking met Niedersachsen en de andere noordelijke deelstaten en legde een basis voor grensoverschrijdende projecten en activiteiten.

De Samenwerkingsagenda Nederland-Niedersachsen en de bijbehorende governance komen in de plaats van de Duitslandagenda van de Noord-Nederlandse provincies Fryslân, Drenthe en Groningen. De eerder besproken beleidsthema's worden meegenomen in de Samenwerkingsagenda Nederland-Niedersachsen.

3.2. Oriëntatie op Noordelijke ontwikkelingsas 2.0

In het collegeakkoord 2015-2019 staat opgenomen: 'Internationaal richten we ons met name op Noord-Duitsland, de Baltische staten en Scandinavië. Hiervoor stellen we een samenhangende agenda op, gericht op economische speerpunten. We willen onze concurrentiepositie verbeteren, de acquisitie versterken en inzetten op het binnenhalen van nationale en internationale bedrijven.'

Er is een verkenning uitgevoerd naar de kansen voor het bedrijfsleven in de Baltische Staten en Scandinavië. Voor deze verkenning zijn uitgebreide interviews gehouden met bedrijven en overheden. De aanbevelingen die uit deze verkenning komen zullen betrokken worden bij ons beleid gericht op acquisitie en internationale profilering.

Internationale profilering

Samen met bedrijven is TopDutch ontwikkeld, een zowel nationaal als internationaal aansprekende en vernieuwende aanpak om Groningen, Friesland en Drenthe als vestigingslocatie offensief en vanuit eigen kracht op de kaart te zetten. TopDutch is gestart vanwege het zoeken naar een vestigingslocatie van Tesla. Er wordt nu gewerkt aan een bredere campagne met als speerpunten voor 2018 vergroening chemie, water en logistiek.

3.3. Rusland: Leningrad Oblast

In 2016 is besloten het samenwerkingsverband tussen SNN en Leningrad Oblast opnieuw te bezien en is besloten, mede op advies van het ministerie van Buitenlandse Zaken om de samenwerking met Leningrad Oblast voort te zetten. Gedeputeerde Staghouwer is de bestuurlijk trekker namens Noord-Nederland. Bedrijven en kennisinstellingen hebben het voortouw in de contacten met Leningrad Oblast. De overheden in Noord-Nederland richten zich met name op het faciliteren van de kennisinstellingen en bedrijven.

In maart 2017 heeft een delegatie met vertegenwoordigers van het Noord-Nederlands bedrijfsleven (met name energie en logistiek gerelateerd) onder leiding van gedeputeerde Staghouwer een werkbezoek gebracht aan Sint Petersburg en de Leningrad Oblast. Het doel van het werkbezoek was het verkennen van de kansen voor bedrijven en kennisinstellingen en de voorbereiding van de nieuwe samenwerkingsovereenkomst met Leningrad Oblast.

3.4. China: Shaanxi

De provincie Groningen heeft geen actief Chinabeleid. Wel worden bestaande samenwerkingsverbanden onderhouden.

In 2018 bestaat de band tussen Groningen en Shaanxi 15 jaar. De samenwerking met Shaanxi heeft een economisch doel. Groningen richt zich met name op het faciliteren van kennisinstellingen en bedrijven.

In september 2017 is een delegatie vanuit Shaanxi op bezoek geweest in Groningen. Dit bezoek heeft zich voornamelijk gericht op dierlijke mest, controle van dierenziekten en landbouweconomie. Er zijn door de delegatie onder andere bezoeken gebracht aan Ten Kate Vetten, de Dairy Campus, de Energy Academy en EnTranCe.

4. Europese programma's

Europese subsidies zijn voor de provincie Groningen van groot belang. Via de Europese fondsen worden veel publieke en private projecten mogelijk gemaakt die zonder deze bijdrage niet gerealiseerd hadden kunnen worden. De provincie Groningen heeft o.a. belangrijke bijdragen verworven voor projecten op het terrein van duurzame energie en mobiliteit, de Wunderline, de financiering van de uitvoering van het regionaal economisch beleid (structuurfondsen) en voor landbouwinnovatie en plattelandsontwikkeling.

Afgezet tegen andere provincies komt er vanuit Europa per inwoner relatief veel geld naar Groningen. In de huidige programmaperiode is er €118 Europese subsidie per inwoner naar de provincie Groningen gegaan. Dat is meer dan in andere provincies, Zuid-Holland komt achter Groningen met €83 per inwoner.

Dit kan zijn via de structuurfondsen, zoals EFRO en INTERREG, maar het grootste aandeel is van het Europees fonds voor onderzoek en ontwikkeling: Horizon 2020. Dit is een zogenaamd thematisch fonds. In deze Europese programma's moet vaak worden samengewerkt in een internationaal consortium, wat ook goed is voor het internationale netwerk.

In de lopende programmaperiode van de Europese fondsen (2014-2020) waren er op 1 mei 2018 744 Europese projecten met een Groningse partner, waar in totaal €237 miljoen Europese subsidie naartoe is gegaan. Er zijn verschillende Europese fondsen waar we als provincie gebruik van maken.

4.1 OP EFRO

Om de belangrijkste economische verschillen tussen Europese landen te verkleinen is het EFRO in het leven geroepen. Voor meer welvarende regio's zoals Nederland, richt het programma zich op versterking van de concurrentiekracht en daarmee op werkgelegenheid. Nederland kent vier landsdelige Operationele Programma's. Het Operationeel Programma Noord-Nederland 2014-2020 wordt gesubsidieerd vanuit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) en Rijkscofinanciering. In de programmaperiode 2014-2020 kan €122 miljoen ingezet worden voor innovaties in het MKB en koolstofarme economie. Hiervan komt €103,5 miljoen van de EU en €18,5 miljoen van het Rijk. Inmiddels is in Noord-Nederland €42,9 miljoen aan EFRO subsidie toegekend.

Het OP EFRO wordt uitgevoerd door SNN. Het programma kent o.a. calls en tenders gericht op kennisontwikkeling en valorisatie. De primaire doelgroep van het programma is het Noordelijke MKB. 1 euro subsidie levert gemiddeld 4 euro aan investeringen op.

Het programma vindt zijn basis in de Noordelijke Regionale Innovatiestrategie die gestoeld is op maatschappelijke (Europese) uitdagingen. Naast doelstellingen op het gebied van het verhogen van het innovatievermogen en kennisniveau, draagt de uitvoering aan het programma ook bij aan het realiseren van oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken op het gebied van energie, voeding, gezondheid en water.

Neurochirurgie: ontwikkeling patch om hersenvlies af te sluiten

Dura Sealant Patch Valorisatie in de Kliniek

Dit project van de Groningse bedrijven Syncom en Ployganics is gericht op de ontwikkeling van een klinisch gevalideerde Dura Sealant Patch. Deze patch kan de hersenvlies na operaties langdurig waterdicht afsluiten, en daarmee hersenlekkages en bijbehorende complicaties voorkomen. Dit leidt tot een grote potentiële kostenbesparing in de zorg. Daarnaast worden er tijdens de uitvoering van dit project vier nieuwe arbeidsplaatsen gecreëerd, zowel bij Polyganics als bij Syncom. Bovendien zorgt succesvolle implementatie voor een groei van de werkgelegenheid in Noord-Nederland, met maar liefst 40 FTE. Afgezien de creatie van werkgelegenheid, is het project ook op meerdere fronten innovatief. Ook sluit het goed aan op de internationale ontwikkelingen op het gebied van neurochirurgie.

4.2 INTERREG

INTERREG A Nederland-Duitsland

Via INTERREG A Nederland-Duitsland worden samenwerkingsprojecten langs de Nederlands-Duitse grens financieel ondersteund. De belangrijkste doelstellingen van het programma zijn de verhoging van de innovatiekracht van de grensregio en het verminderen van de barrièrewerking van de grens. Via INTERREG A kunnen wij onze grensopgaven realiseren zoals geformuleerd in de GROS agenda en het plan van aanpak van Actieteam GEA: grensoverschrijdende economie en arbeidsmarkt. Het programma is gericht op ondernemers, overheden, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties die dankzij INTERREG over de grens werken aan onder meer Energietransitie/ waterstof, Agro-Food, Biobased Economy en Healthy Ageing e.d.. Het programma is volop in uitvoering en bijna alle middelen zijn bestemd. Wel is er nog steeds ruimte voor kleinschalige grensoverschrijdende projecten. In overleg met de EDR wordt gezocht naar goede manieren om het programma breder bekend te maken.

Power to Flex

Power to Flex is een samenwerkingsproject waarin bedrijven, hogescholen en overheden uit Noord-Nederland en Noord-Duitsland proefinstallaties ontwikkelen voor de opslag van duurzame energie.

Zon en wind leveren soms te veel of juist te weinig elektriciteit op. Vraag een aanbod van energie zijn hierdoor uit balans. Het project Power to Flex springt hierop in en realiseert innovatieve proefinstallaties voor de opslag van duurzame energie.

INTERREG B North Sea Region

INTERREG B North Sea Region is het transnationale samenwerkingsprogramma in de Noordzeeregio. Het programma is gericht op het versterken van onderzoek, efficiënte omgang met hulpbronnen, bescherming van milieu en klimaat, en duurzaam en groen vervoer. In dit programma werken we samen met partners uit Duitsland, Denemarken, Zweden, Noorwegen, Vlaanderen en het Verenigd Koninkrijk. Op dit moment lopen er 18 INTERREG North Sea projecten waar een Groningse partner aan meedoet.

SalFar

Klimaatverandering is een wereldwijde uitdaging, die grote impact zal hebben op de Noordzeeregio en op verschillende manieren van invloed zal zijn op kustgebieden. Het SalFar project focust op de verzakking van landbouwgrond door verzilting. De belangrijkste oorzaak voor deze verzilting in het Noordzeegebied is de stijging van de zeespiegel. De stijging van de zeespiegel leidt tot meer lekkage van zeewater, een hoger risico op overstromingen, stuwt het zeewater verder het land in en zal daardoor zorgen voor steeds verdere verzilting van de landbouwgrond in het Noordzeegebied. Als er geen maatregelen worden genomen zal dit leiden tot een vermindering van de voedselproductie en schade aan de economieën in de kustgebieden.

Door multidisciplinaire samenwerking tussen klimaatexperts, onderzoekers, boeren, ondernemers en overheden wil het SalFar project bijdragen aan de verzachting van de effecten van verzilting.

INTERREG Europe

INTERREG Europe helpt regionale en lokale overheden in Europa om beter beleid te ontwikkelen. Door met elkaar samen te werken en van elkaar te leren, kunnen betere beleidsoplossingen gemaakt worden. Het INTERREG Europe programma richt zich op de volgende thema's:

- Het versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie
- Vergroten van de concurrentiekracht van het MKB
- Het ondersteunen van de overgang naar een koolstofarme economie in alle sectoren
- Het beschermen van het milieu en bevorderen van efficiënte omgang van hulpbronnen

4.3 POP/LEADER

Het plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3) is het Europese subsidieprogramma voor het ontwikkelen, verduurzamen en innoveren van de agrarische sector in Nederland. Plattelandsontwikkeling is een onderdeel van het Europese landbouwbeleid. Elke lidstaat moet een nationaal plan opstellen voor plattelandsbeleid. Nederland heeft het nationaal

plattelandontwikkelingsprogramma ingediend bij de Europese Commissie. In Noord-Nederland wordt door de drie noordelijke provincies intensief samengewerkt op het gebied van POP3. Dit heeft geresulteerd in een noordelijke openstelling voor projecten: Samenwerking voor innovaties.

Voor de provincie Groningen is in de programmaperiode 2014-2020 €55,6 miljoen beschikbaar. Daarnaast is er ook nog €20 miljoen vanuit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid beschikbaar gesteld voor innovatie in de Veenkoloniën.

LEADER subsidieert projecten die ontstaan vanuit de regio, bottom-up, door mensen die er wonen en/of werken. Voor de periode 2014-2020 is in totaal €3,5 miljoen uit de EU beschikbaar. Zowel de provincie Groningen als de LEADER-gemeenten in Oost-Groningen verdubbelen dit bedrag, waardoor er in totaal €10,5 miljoen is gereserveerd. De subsidie wordt verdeeld over drie thema's:

- Economische impuls
- Sociale cohesie
- Toerisme

De LEADER ActieGroep stopt niet bij de grens van Oost-Groningen, maar werkt ook internationaal samen. De lidstaat Nederland is in maart 2018 lid geworden van ELARD, de belangenorganisatie van alle LEADER-gebieden in Europa.

4.4 Toekomst van de Europese Unie en het Meerjarig Financieel Kader

Binnen Nederland is voorafgaand aan de voorstellen van de Europese Commissie al intensief overleg gevoerd tussen Rijk, IPO en VNG over een gezamenlijk gedragen standpunt als lidstaat t.a.v. het cohesiebeleid. Dat heeft geleid tot een Position Paper waarin Nederland pleit voor het doorzetten van het cohesiebeleid ook na 2020 met een nadruk op versimpelen, innovatie, vergroening en grensoverschrijdende samenwerking. Ook wordt gepleit voor meer synergie tussen Europese fondsen en het bundelen van deze middelen op basis van een regionale strategie op regionaal niveau. Voor provincies zijn deze Europese structuurfondsen een belangrijke pijler onder het regionale economische beleid.

De Europese Commissie heeft op 2 mei haar definitieve voorstellen voor het MFK gepresenteerd. In deze voorstellen gaat het totale budget van de EU omhoog. Er zal wat minder geld naar het cohesiebeleid en het GLB gaan, maar deze fondsen blijven wel voor alle regio's beschikbaar, ook voor Nederlandse regio's. Met het presenteren van de voorstellen barsten ook de discussies over de EU begroting los. De verwachting is dat de onderhandelingen moeizaam zullen gaan, en lang zullen duren.

5. Landbouw

Misschien wel het bekendste beleid van de Europese Unie is het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid is officieel in werking getreden in 1962 en de geestelijk vader van dit beleid was Sicco Mansholt, de toenmalige commissaris voor landbouw. In de meer dan 50 jaar dat het GLB inmiddels bestaat is er een hoop veranderd. Waar het begon met gegarandeerde minimumprijzen voor landbouwproducten richt het huidige beleid zich meer op innovatie en het minder afhankelijk worden van inkomenssteun.

Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) is het landbouwbeleid van de Europese Unie dat moet zorgen voor duurzaam, voedzaam, veilig en betaalbaar voedsel in Europa. Het Nederlandse uitgangspunt is dat bedrijven meer gaan innoveren, zich beter op de markt richten en minder afhankelijk worden van inkomenssteun.

Omdat de huidige begrotingsperiode van de EU van 2014-2020 loopt, zal er vanaf 2021 ook een nieuw gemeenschappelijk landbouwbeleid zijn. Net als bij de structuurfondsen na 2020, wordt er ook bij het GLB nu al gewerkt aan nieuw beleid. In november 2017 heeft de Europese Commissie een [mededeling](#) gepubliceerd over het GLB na 2020. De Europese Commissie doet in deze mededeling voorstellen waarmee gestreefd wordt naar meer maatwerk per regio/land. Het nieuwe GLB moet het voortouw nemen in de transitie naar een duurzamere landbouw. Het beleid dient de weerbaarheid van de sector te helpen stimuleren in tijden van crisis, en het inkomen van landbouwers en de levensvatbaarheid van de landbouw te ondersteunen.

In Noord-Nederlands verband wordt al een lobby gevoerd richting Brussel om invloed uit te kunnen oefenen op het uiteindelijke GLB na 2020. Daarnaast is gedeputeerde Staghouwer als IPO-vertegenwoordiger ook landelijk nauw betrokken bij de lobby over dit onderwerp.

Netwerk ERIAFF

Op het gebied van landbouw is Groningen ook aangesloten bij het ERIAFF netwerk. ERIAFF, het European Regions for Innovation in Agriculture, Food, and Forestry, behartigt de belangen van regio's voor wie bosbouw en de voedselindustrie van groot belang zijn.

06. Slim en groen vervoer

Onze uitgangspunten voor verkeer en vervoer in de provincie Groningen zijn slim en groen. We werken ook op Europees niveau om deze uitgangspunten te realiseren. De EU is namelijk nodig om technologieën voor elektrische mobiliteit door te ontwikkelen, door bijvoorbeeld Europese financiering of onderzoek.

Lobby in Brussel

We streven er in Europa naar om de ontwikkelingen op het gebied van slim en groen vervoer niet alleen te laten plaatsvinden op het TEN-T netwerk, het Europese transportnetwerk, maar ook daarbuiten. Ontwikkelingen op het gebied van autonoom vervoer zijn namelijk erg belangrijk om de bereikbaarheid en leefbaarheid van de buitengebieden te kunnen behouden. Daarom is het belangrijk dat de EU ook dit soort ontwikkelingen buiten het TEN-T netwerk stimuleert.

Daarnaast is Groningen ook op zoek naar mogelijkheden om te experimenteren met publiek-private partnerschappen om een waterstofeconomie te creëren. Europese regelgeving zit ons hier echter in de weg als het gaat om aanbesteden en staatssteun. We vragen in Brussel daarom naar meer ruimte in de wetgeving om deze publiek-private partnerschappen toch mogelijk te maken, zodat we verder kunnen met experimenteren met publiek-private samenwerking.

TEN-T dagen

Noord-Nederland was van 25 t/m 27 april net als andere jaren weer aanwezig op de TEN-T dagen, het netwerkevenement waar het gaat om infrastructuur en mobiliteit in Europa, in Ljubljana, Slovenië. Hier zijn overleggen gevoerd met belangrijke stakeholders. De Drentse gedeputeerde Henk Brink heeft hier namens Noord-Nederland een position paper aangeboden aan de Europese Commissie en het Europees Parlement. Deze brief wordt ondersteunt door meerdere Europese regio's en pleit voor meer middelen voor infrastructuur buiten de grote transportassen, in de regio, zoals Noord-Nederland. Hier is een vervolg aan gegeven door een bezoek van gedeputeerde Fleur Gräper aan Brussel en een bezoek van een delegatie uit Europa aan Noord-Nederland eind juni.

Waterstof: [HyER](#)

Op het gebied van waterstof zijn we eind vorig jaar lid geworden van het HyEr netwerk, de European Association for Hydrogen and Fuel Cells and Electro-mobility in European Regions. HyEr vertegenwoordigt meer dan 35 regio's en steden in Europa. HyEr zet zich in voor waterstof- en elektromobiliteit om zo bij te dragen aan CO2 reductie, bescherming van het milieu, maar ook economische groei.

Projectvoorbeeld: G-PaTra

G-PaTra staat voor Green Passenger Transport in Rural Areas en is een project in het INTERREG North Sea Region programma waarin samengewerkt wordt met 12 verschillende partners. Vanuit Noord-Nederland doen de provincie Groningen, de provincie Drenthe en de Rijksuniversiteit Groningen mee aan dit project. Dit project draait om het vergroenen van publiek vervoer in rurale gebieden. Het doel van het project is dat 10% CO2 reductie wordt gehaald door innovatieve maatregelen op het gebied van publiek vervoer in rurale gebieden.

North Sea Commission Transport Group

Op 22 en 23 februari 2018 hebben de North Sea Commission Transport Group en de Energy and Climate Change Group een werkbezoek gebracht aan Groningen. Tijdens dit werkbezoek zijn onder andere bezoeken gebracht aan de New Energy Coalition en het nieuwe waterstof tankstation in Delfzijl.

07. Energie

Energietransitie is een belangrijke opgave, voor de provincie Groningen, maar ook voor andere regio's en landen in Europa. Om tot een internationaal verknoopt energienetwerk te komen, proberen we de samenwerking met Duitsland (met name onze buur-deelstaat Niedersachsen) en de andere landen rond de Noordzee te intensiveren. Deze samenwerking stimuleert de kennisuitwisseling en zorgt ervoor dat het makkelijker wordt aan te sluiten bij Europees beleid en Europese subsidies. Tegelijkertijd merken we dat hoewel de kansen heel reëel zijn en de EU zich ook inzet om de energienetten van de lidstaten beter op elkaar aan te sluiten, het moeilijk is om tot concrete stappen te komen.

Grensoverschrijdende samenwerking

Vanuit Noord-Nederland werken we al een tijd samen met de Duitse deelstaat Niedersachsen op het gebied van energietransitie. Deze samenwerking wordt onder andere benut om stroom van Duitse offshore windparken in de Eemshave aan land te laten komen. Het is technisch mogelijk en het is goed voor de vergroening van het energiesysteem, maar het vergt een Europese bril (internationale netbalancing en meer betrouwbaarheid doordat er op verschillende momenten op andere momenten hernieuwbare energie beschikbaar is) in plaats van een (beperkte) nationale blik. Het is moeilijk om te bepalen wie opdraait voor welke kosten en wie de duurzaam opgewekte energie op zijn conto mag schrijven. Samen met Groningen Seaports en andere partners onderzoeken we hoe we belemmeringen in regelgeving en de kostenverdeling kunnen oplossen. Een dergelijk project kan concreet invulling geven aan Noord-Nederland en Noordwest-Duitsland als Europese energieregio.

In het kader van de grensoverschrijdende samenwerking in het INTERREG programma Duitsland-Nederland zijn de afgelopen jaren verschillende initiatieven en projecten rond het thema energie tot stand gekomen. De basis voor deze initiatieven werd gelegd met het strategische document "Energie en CO2-arme economie". Aan de hand daarvan werden in het noordelijke grensgebied een aantal projecten ontwikkeld en in uitvoering genomen, waaronder het project Power to Flex.

Internationale samenwerking

Binnen onze internationale netwerken, zoals de North Sea Commission, agenderen we regelmatig energithema's, zoals de vergroening van bedrijvigheid zonder werkgelegenheid te verliezen en de benutting van de Noordzee als 'powerhouse'. Ook pleiten we voor een gezamenlijke reactie vanuit regio's in plaats van uit de lidstaten op het Europese 'Clean Energy Package' (een strategie van de Europese Commissie die richting geeft aan het Europese energie- en klimaatbeleid tot 2030).

In het kader van Europese samenwerking binnen het INTERREG B Noordzee programma zijn de afgelopen jaren verschillende initiatieven en projecten rond het thema energie tot stand gekomen. Een voorbeeld hiervan is het project Inn2Power.

Projectvoorbeeld: Inn2Power

Inn2Power is een INTERREG B North Sea Region project. Het doel van dit project is om de innovatiecapaciteit van het MKB rond offshore wind te verbeteren en om toegang tot de offshore wind industrie te faciliteren door het creëren van de juiste omstandigheden. Regionale clusters van MKB bedrijven worden met elkaar verbonden en versterkt door ze te ondersteunen bij het betreden van nieuwe, transnationale markten en door het ontwikkelen van transnationale MKB samenwerking. Noord-Nederland ontvangt voor dit project € 239.351,00.

08. Circulaire economie/groene chemie

De provincie Groningen is begin 2016 samen met de provincie Drenthe door de Europese Unie uitgeroepen tot voorbeeldregio op het gebied van Groene Chemie en Biobased Economy. De twee provincies maken nu deel uit van een netwerk van groene regio's, verspreid over Europa. De titel helpt Chemport Europe om zich op de kaart te zetten in Europa en contacten te leggen met andere regio's, waar nu verder gekeken wordt naar meer samenwerkingsmogelijkheden.

<http://www.strawberryfields.nu/projecten/chemport-europe-power-to-gas/>

Chemport Europe

De ambitie van Chemport Europe is om de groene economie te versnellen en de chemische sector in deze regio wereldwijd op de kaart te zetten. In oktober 2017 was Chemport Europe aanwezig bij het European Forum for Industrial Biotechnology & the Bioeconomy (EFIB) in Brussel. Dit heeft nieuwe kansen opgeleverd voor internationale samenwerking. Ook gedeputeerde Brouns was hier vanuit de regio bij aanwezig.

Circulaire economie

In 2018 organiseert Noord Nederland twee themasessies in Brussel op het gebied van Circulaire Economie in samenwerking met ERRIN en het Comité van de Regio's. Eén van de doelen is om ons als Noord-Nederland te profileren op het terrein van circulaire economie, onder meer door het presenteren van de grondstofstromenanalyse. Ook wordt internationale samenwerking verkend. Het is de verwachting dat ook na 2020 circulaire economie een belangrijk onderwerp blijft op de Europese agenda.